

Omkostningseffektivitet og nulpunkt i mælke- og svineproduktionen

Indledning

Gennem en længere årrække er der sket væsentlige forbedringer i landbrugets effektivitet. Nærværende notat indeholder beregninger af omkostningseffektiviteten i mælke- og svineproduktionen i forhold til forbrug af betydelige ressourcer såsom foder og energi.

Effektiviteten opgøres som forbrug af ressourcer i mængder, da beregningen ellers kan være påvirket af prismæssige forskydninger. Samtidig er det ikke alle omkostningsposter, hvor det giver mening at beregne effektiviteten. Nogle omkostninger er mere et udtryk for strategi end ressourceforbrug i driften. For eksempel er omkostninger til maskinstation et valg mellem outsourcing og egen drift af jorden.

I et tæt samspil med forbedret produktivitet og driftslederegenskaber har forbedringerne i effektiviteten medført et markant fald i landbrugsvirksomhedernes konsolideringsnulpunkt og dermed landbrugets konkurrenceevne.

Effektivitet på udvalgte omkostningsposter

En måling af effektiviteten indebærer en opgørelse af, hvor optimalt virksomheden udnytter de indsatte ressourcer. Eksempelvis måles fodereffektiviteten i svineproduktionen på hvor mange foderenheder, der indsættes pr. kg. tilvækst. Tilsvarende måles energieffektiviteten på hvor mange KWh og hvor mange liter olie, der forbruges for at producere ét kg. svinekød. Høj effektivitet sparer omkostninger og mindsker spild i produktionen.

Tabel 1: Ressourceforbrug i produktionen, indekseret

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Mælk							
FE pr. kg. EKM	100	98,9	94,6	96,7	96,7	94,6	90,2
KWh pr. kg. EKM	100	107,4	92,6	94,4	81,5	83,3	66,7
Liter olie pr. kg. EKM	100	107,5	109,4	130,2	126,4	113,2	111,3
Smågrise til 30 kg.							
KWh pr. smågris	100	88,0	88,1	88,3	79,1	69,8	74,7
Liter olie pr. smågris	100	92,3	99,4	110,0	86,2	66,9	61,6
Smågrise 7-30 kg.							
KWh pr. smågris	100	98,4	92,9	95,1	89,3	77,8	83,7
Liter olie pr. smågris	100	103,2	104,8	118,6	97,3	74,6	69,0
FEsv pr. kg. tilvækst	100	101,6	98,9	98,9	98,9	97,4	97,4
Slagtesvin							
KWh pr. kg. svinekød	100	95,1	92,0	93,5	86,5	74,6	76,6
liter olie pr. kg. svinekød	100	99,7	103,8	116,5	94,3	71,5	63,2
FEsv. pr. kg. tilvækst	100	99,3	98,2	98,2	96,4	95,6	94,9

Kilder: SEGES' Økonomidatabase

For analysen:

Erhvervsøkonomisk chef Klaus Kaiser

T +45 8740 5175

M +45 2013 5175

E kak@seges.dk

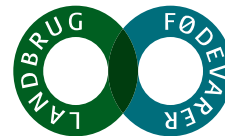
Specialkonsulent Sisse Villumsen Schlægelberger

Konsulent Morten Nyland Christensen

Landskonsulent Arne Oksen

Seniorkonsulent Lone Balle Carlqvist

Analyseassistent Mads Toldam Torp

Tabel 1 gengiver i hovedtræk udviklingen i ressourceforbruget i de forskellige driftsgrene, målt på foder og energiforbruget. For at kunne vurdere den relative udvikling samt sammenligne mellem indsatsområderne i samme enhed, vises udviklingen indekseret.

Fodereffektivitet

Foderomkostningerne udgør en meget stor del af de samlede omkostninger i en landbrugsvirksomhed med animalsk produktion. På en gennemsnitlig heltidsbedrift udgjorde foderomkostninger i 2019 næsten halvdelen af de direkte ikke-finansielle omkostninger (styk- og kapacitetsomkostninger). Især i slagtesvineproduktionen lå foderomkostningernes andel højt med 67 pct., mod 52 pct. i sohold og 50 pct. i mælkeproduktionen.

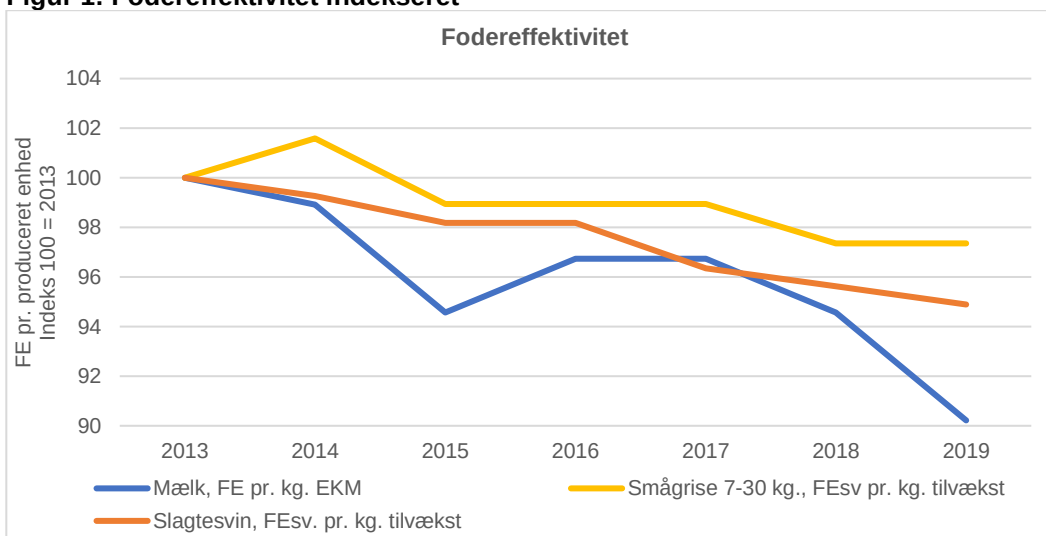
Det er derfor meget afgørende for styringen af virksomhedens samlede omkostninger og nulpunktet, at virksomheden er i stand til at optimere på fodereffektiviteten og -omkostningerne.

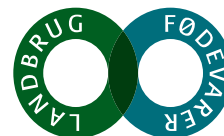
Også ud fra en bæredygtighedsbetragtning er fodereffektiviteten vigtig, både i forhold til økonomisk bæredygtighed og det samlede ressourceforbrug.

Som det fremgår af Figur 1 nedenfor, er fodereffektiviteten blevet væsentligt forbedret, målt på foderenheder (FE) pr. produceret enhed (dvs. pr. kg. mælk, pr. kg. slagtekød eller pr. smågris).

Den øgede fodereffektivitet går igen i alle driftsgrenene. Faldet er størst inden for mælkeproduktion, der har nedbragt forbruget af foder pr. kg. EKM med 10 pct. fra 2013 til 2019. Også i svineproduktionen er foderbruget pr. enhed faldet med hhv. 3 pct. og 5 pct. for smågrise og slagtesvin.

Figur 1: Fodereffektivitet indekseret

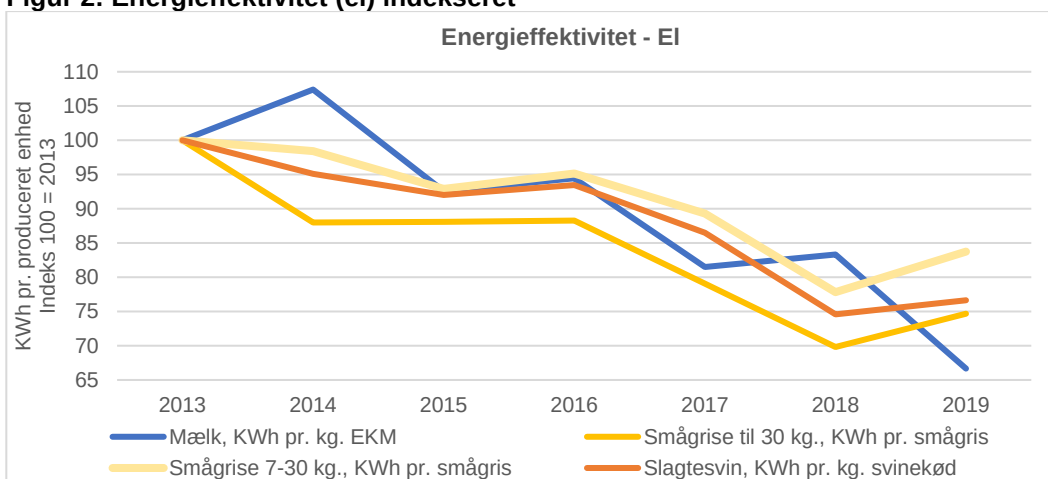
Energieffektivitet

Energiomkostningerne udgør ca. 4 pct. af de ikke-finansielle omkostninger for en gennemsnitlig heltidsbedrift i 2019. Dette niveau er stort set gældende i alle de animalske driftsgrene. Energieffektiviteten er således ikke helt så betydningsfuld som fodereffektiviteten for virksomhedens samlede omkostninger og nulpunktet, men optimering af energiforbruget er særdeles vigtigt i forhold til bæredygtighed og det samlede ressourceforbrug.

Energieffektiviteten er forbedret markant, målt på KWh og pr. liter olie pr. produceret enhed, som det fremgår af Figur 2 og Figur 3 nedenfor.

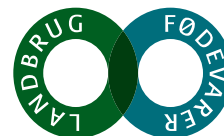
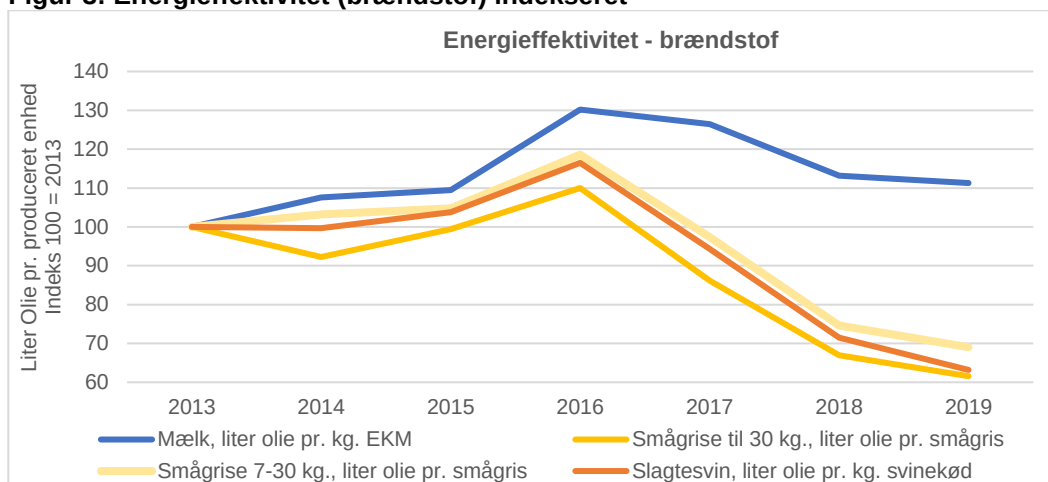
Den øgede energieffektivitet går igen i alle driftsgrenene. Faldet er størst inden for mælkeproduktion, der har nedbragt KWh forbruget med hele 33 pct. fra 2013 til 2019. Bevægelserne skifter lidt fra år til år, men tendensen til et faldende KWh forbrug pr. produceret enhed er klar i alle driftsgrenene. Selv hvor faldet er mindst siden 2013 – smågrise 7-30 kg. - er forbruget af KWh pr. smågris faldet med 16 pct.

Figur 2: Energieffektivitet (el) indekseret

Energieffektiviteten er generelt også blevet forbedret målt på liter olie pr. produceret enhed, som det fremgår af Figur 3, hvor der har været et markant fald siden 2016. Mælkeproduktionen skiller sig dog ud ved at ligge 11 pct. højere end 2013¹. Derimod har svineproducenterne i perioden formået at nedbringe liter olie pr. produceret smågris og pr. kg. slagtesvin med mellem 31 og 37 pct. Størst er faldet inden for smågrise (30 kg).

¹ Den manglende forbedring af brændstofforbruget pr. kg. EKM kan være influeret af implementering af kompaktfuldfoder, der kræver ekstra blandetid for fodertraktoren samt tilsætning af vand i foderet. Desuden kan fokus på foderblanderens forbrug af brændstof have allokeret mere brændstof til malkekøveg i driftsgrensopgørelsen.

Figur 3: Energieffektivitet (brændstof) indekseret

Konsekvenser for konsolideringsnulpunkterne

Konsolideringsnulpunktet udtrykker den markedspris på virksomhedens hovedprodukt, der skal til, for at dække alle virksomhedens omkostninger².

Konsolideringsnulpunktet er samtidig et robusthedsmål, da det kan sammenlignes med de faktiske markedspriser. Jo lavere nulpunkt, desto mere robust og modstandsdygtig er virksomheden i forhold til bevægelser i markedsprisen på virksomhedens hovedprodukt. Dermed er konsolideringsnulpunktet ligeledes et udtryk for virksomhedens relative konkurrenceevne, idet prisen på sigt udgør "den konkurrencemæssige rand", som virksomheden over tid skal holde sig under for at kunne skabe overskud og være levedygtig.

I Tabel 2 ses udviklingen i nulpunkterne for de største animalske driftsgrene. Det ses, at nulpunkterne i samtlige driftsgrene er faldet i perioden 2013 til 2019.

Tabel 2: Nulpunktskonsolidering

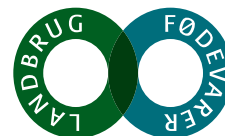
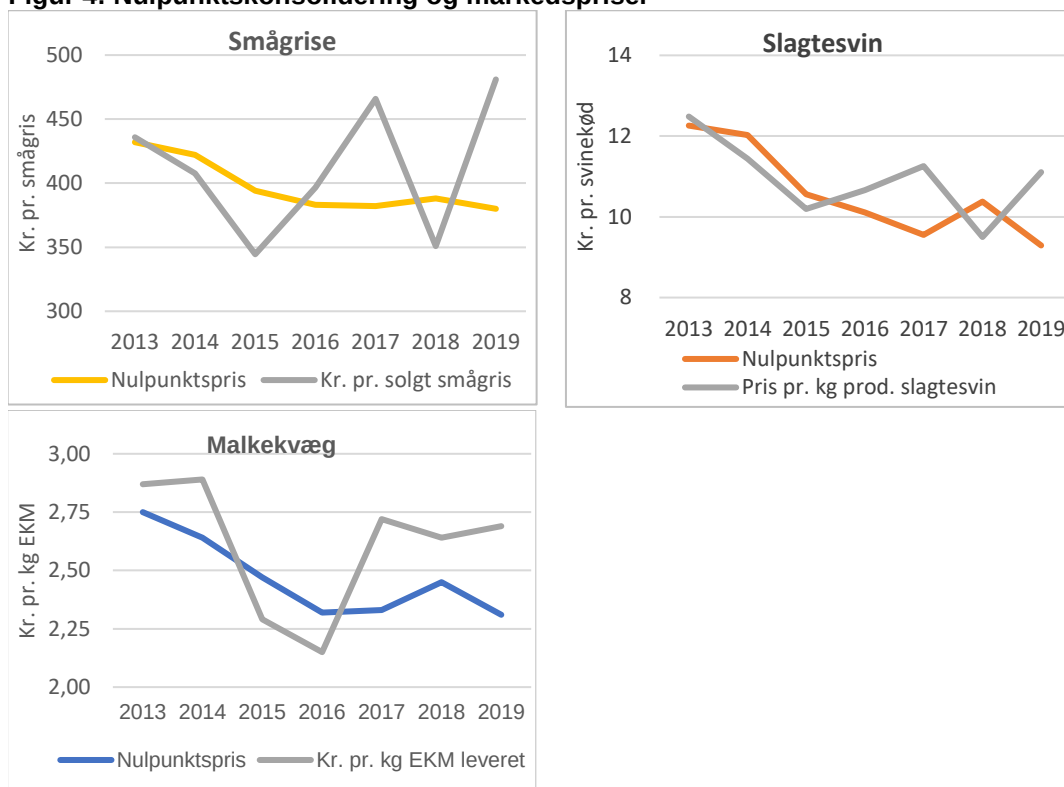
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Mælk, konventionel	2,75	2,64	2,47	2,32	2,33	2,45	2,31
Mælk, Økologisk	3,05	2,94	2,67	2,65	2,71	3,05	2,90
Slagtesvin*	12,26	12,03	10,56	10,11	9,55	10,38	9,29
Sohold	432	422	394	383	382	388	380

* På grund af usikkerhed ifm. neutralisering af værdiændringer på handelsbesætningen, kan nulpunktets pris for slagtesvin være i underkanten. I en konjunkturneutral opgørelse anslås nulpunktet til ca. 9,50 kr.

Den faldende nulpunktpris har medført, at forudsætningerne for at opnå en positiv indtjenningsmargin er blevet forbedret. Dermed bidrager den større omkostningseffektivitet til, at en større andel af landbrugets virksomheder er blevet i stand til at generere overskud.

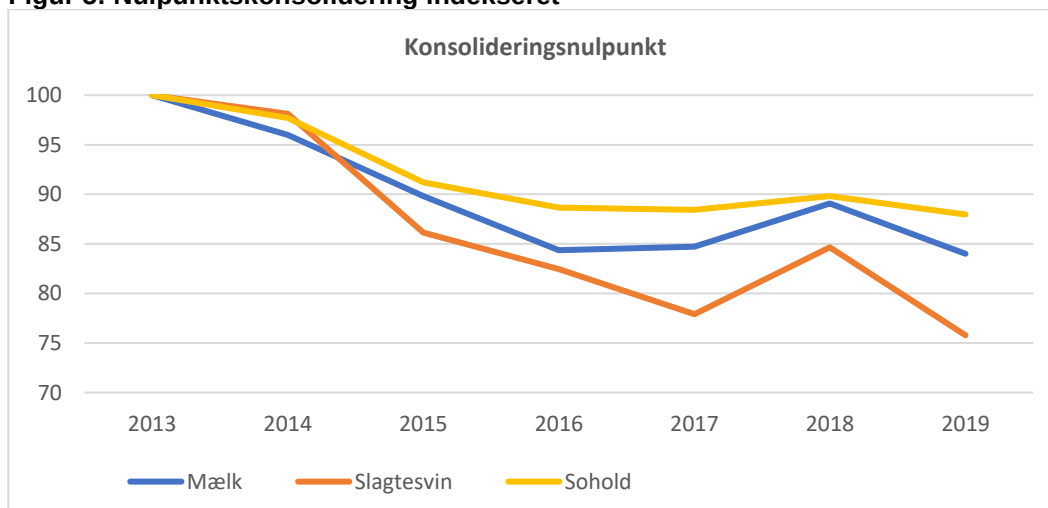
For at illustrere størrelsen af faldet i nulpunktet samt betydningen heraf, viser Figur 4 nedenfor nulpunktet sammen med den gennemsnitligt handlede markedspris i de pågældende år for nogle af driftsgrenene.

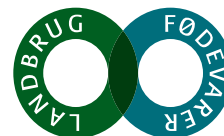
² Ejerløn er inkluderet i beregningerne, da landbrug typisk er personligt ejede virksomheder.

Figur 4: Nulpunktskonsolidering og markedspriser

Opgørelse af nulpunktsprisen kan være lidt usikker på grund af særlige omstændigheder i de enkelte år. F.eks. var tørken i 2018 af ekstraordinær karakter og påvirkede nulpunkterne negativt. Fælles for alle driftsgrene er dog den faldende trend for nulpunktet.

For at kunne sammenligne udviklingen mellem driftsgrenene, viser Figur 5 nedenfor en indekseret udvikling i nulpunktsprisen. Heraf fremgår den relative forbedring mellem driftsgrenene.

Figur 5: Nulpunktskonsolidering indekseret

I perioden 2013 til 2019 er nulpunkterne i mælke- og svineproduktionen faldet med mellem 12 og 24 pct. Det er en overordentlig gunstig udvikling.

Det største fald har fundet sted inden for slagtesvineproduktionen. Det er blandt andet et udtryk for højere volatilitet samt et i perioder stort pres på indtjeningsmarginalerne. Faldet i nulpunktet er mindre inden for smågrise og mælkeproduktion, men også her er der tale om en væsentlig forbedring over årene.

Afsluttende bemærkninger

Der er gennem en længere årrække sket væsentlige forbedringer i landbrugets effektivitet. Det har haft afgørende betydning for konsolideringsnulpunktet, der i en længere periode har været faldende. Nulpunktet afspejler i udstrakt grad omkostningseffektiviteten, og herved berører det væsentlige input i produktionen, herunder foder og energi.

En af de bagvedliggende årsager til det faldende nulpunkt, er den løbende strukturudvikling, der blandt andet har medført, at virksomhederne i højere grad har kunnet udnytte større specialisering og størrelsesøkonomiske fordele, der giver mulighed for at opnå lavere enhedsomkostninger. Tæt forbundet hermed er udnyttelse af ny teknologi, der ofte kræver en vis volumen for at kunne implementeres rentabelt.

Strukturudviklingen indebærer tillige, at der bliver fundet løsninger for mindre effektivt drevne virksomheder, og ejerskifte på virksomhederne er typisk forbundet med investeringer og nye arbejdsprocesser, der øger produktiviteten og omkostningseffektiviteten.

Forbedringen af effektiviteten og nulpunktet i de senere år har medvirket til at skabe et likviditetsmæssigt råderum og har gjort virksomhedernes økonomi mere robust og modstandsdygtig over for de forskellige risici, som en landbrugsvirksomhed står over for, såsom ændringer i markedspriser, renter, jordpriser, uregelmæssigheder i produktion og afsætning mv.

I forhold til en situation med uændret nulpunkt i perioden 2013-2019, kan den positive økonomiske effekt ud fra produktionsgrundlaget beregnes til en samlet gevinst for producenterne af 30 kg. grise på 0,8 mia. kr., slagtesvinesektoren på 1,8 mia. kr. og mælkesektoren på 2,1 mia. kr. Dertil kommer en forbedring for øvrige svineproducenter³ på anslået 0,6 mia. kr. samt forbedringer i andre driftsgrene.

Samlet set anslås forbedringen af nulpunkterne siden 2013 at have medført en forbedring af landbrugets indkomstgrundlag på i alt mindst 7 mia. kr. i forhold til en situation med status quo på nulpunkterne.

Forbedringen af effektiviteten og nulpunktet har således bidraget til at styrke landbrugsvirksomhedernes konkurrenceevne, skabt et betydeligt likviditetsmæssigt råderum til gældsnedbringelse og investeringer samt øget virksomhedernes overlevelsessevne. Herigennem har landbrugsvirksomhederne opnået større økonomisk robusthed og bæredygtighed.

³ Omfatter blandt andet integrerede svineproducenter, 7 kg. smågriseproducenter, so polte mv.